

BO'LAJAK TARBIYA FANI O'QITUVCHILARIDA FASLITATORLIK KOMPTETSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Xamidova S.A.

Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: fasilitator kompetensiyalar, bo'lajak o'qituvchilar, ta'lim, konstruktivizm, ijtimoiy-madaniy nazariya, gumanistik nuqtai nazar.

Ключевые слова: фасилитирующие компетенции, будущие учителя, образование, конструктивизм, социокультурная теория, гуманистическая перспектива.

Key words: facilitatory competences, future teachers, education, constructivism, socio-cultural theory, humanistic perspective.

Ta'limning dinamik manzarasida o'qituvchilarning bilim etkazib beruvchisi sifatidagi an'anaviy roli o'rganish tajribasini osonlashtiruvchiga aylandi. Ushbu paradigma o'zgarishi bo'lajak o'qituvchilarda fasilitativ kompetensiyalarni rivojlantirish, ularni turli va murakkab o'quv muhitida samarali harakat qilish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan jihozlash muhimligini ta'kidlaydi. Nazariy asoslar ta'limning mazmunli tajribasini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni rivojlantirishga rahbarlik qiluvchi, yordam berish tamoyillari va strategiyalarini tushunishda asosiy ustunlar bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu maqolaning maqsadi bo'lajak ta'lim o'qituvchilarida fasilitativ kompetensiyalarni rivojlantirishning nazariy asoslarini o'rganishdir. Konstruktivizm, ijtimoiy-madaniy nazariya va gumanistik yondashuv kabi asosiy nazariy istiqbollarni o'rganish orqali ushbu nutq o'qituvchilarni o'zlarining yordam beruvchi rollarida muvaffaqiyatli bo'lishga tayyorlashning muhim tarkibiy qismlari, metodologiyalari va oqibatlarini yoritishga qaratilgan. Fasilitatsiyaning nazariy asoslarini tushunish o'qituvchilar uchun nafaqat yordam berish amaliyotlarining mantiqiy asoslarini tushunish, balki o'quvchilarning doimiy o'zgarib borayotgan ehtiyojlari va ta'lim sharoitlariga moslashish va innovatsiyalar qilish uchun juda muhimdir.

Ta'lim landshafti rivojlanishda davom etar ekan, o'qituvchilarning mazmunli o'rganish tajribasiga yordam berish qobiliyati tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Nazariy tushunchalar va amaliy ilovalarni sintez qilish orqali ushbu maqola fasilitativ kompetensiyalarni rivojlantirish uchun keng qamrovli asosni taqdim etishga, natijada bo'lajak o'qituvchilarga ta'lim traektoriyasini shakllantirish va o'zgaruvchan o'rganish tajribasini ilhomlantirishga yordam berishga intiladi.

Fasilitator kompetensiyalarini rivojlantirish metodologiyalari:

Bo'lajak o'qituvchilarda fasilitativ kompetensiyalarni samarali rivojlantirish nazariy tushuncha va amaliy metodologiyaning uyg'unligini talab qiladi. Nazariy tushunchalarni eksperimental o'rganish va aks ettirish amaliyoti bilan birlashtirgan holda, o'qituvchilar o'zlarining yordamchi rollarida ustunlik qilish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va strategiyalarga ega bo'lishlari mumkin. Quyidagi metodologiyalar bo'lajak o'qituvchilarga yordam ko'rsatish kompetensiyalarini rivojlantirish uchun qimmatli imkoniyatlar yaratadi:

Tajribali o'rganish bo'lajak o'qituvchilarga nazariy bilimlarni real sharoitlarda qo'llash imkonini beruvchi amaliy, chuqur tajribalarni o'z ichiga oladi. Amaliyot, amaliy mashg'ulotlar va xizmat ko'rsatish imkoniyatlari bo'lajak o'qituvchilarga turli xil o'quvchilar bilan muloqot qilish, yordam berish usullarini mashq qilish va tajribali o'qituvchilardan fikr-mulohaza olish uchun qimmatli imkoniyatlar yaratadi. Ta'lim-tarbiya jarayonida faol ishtirok etib, bo'lajak o'qituvchilar amaliy tajribaga ega bo'ladilar va o'zlarining yordam berish qobiliyatiga ishonchni rivojlantiradilar.

Mentorlik dasturlari bo'lajak o'qituvchilarni ularning kasbiy rivojlanish yo'li davomida maslahatchi va yo'l ko'rsatuvchi bo'lib xizmat qiladigan tajribali o'qituvchilar bilan birlashtiradi. Mentorlar qo'llab-quvvatlash, yo'l-yo'riq va fikr-mulohazalar bilan ta'minlaydilar, bo'lajak o'qituvchilarga qiyinchiliklarni hal qilishda yordam berishadi, o'zlarining yordam ko'nikmalarini takomillashtirish va o'z amaliyotlari haqida fikr yuritadilar. Tajribali o'qituvchilarning harakatlarini kuzatish, hamkorlikda rejalashtirish va brifing sessiyalarida qatnashish va konstruktiv fikr-mulohazalarni olish orqali bo'lajak o'qituvchilar o'zlarining o'sishi va rivojlanishini tezlashtirishi mumkin.

Reflektiv amaliyot o'z o'qitish amaliyotini tanqidiy ko'rib chiqish, kuchli va o'sish yo'nalishlarini aniqlash hamda o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash uchun qasddan o'zgartirishlar kiritishni o'z ichiga oladi. Bo'lajak o'qituvchilar jurnallar, tengdoshlarning kuzatuv va fikr-mulohazalari hamda engillashtirilgan mulohaza mashg'ulotlari orqali reflektiv amaliyot bilan

kengaytiradilar. Doimiy kasbiy rivojlanish, shuningdek, ta'lim sohasida dolzarb va samarali bo'lish uchun muhim bo'lgan umrbod ta'lim va doimiy takomillastirish madaniyatini rivojlantiradi.

Bo'lajak o'qituvchilarda fasilitativ kompetensiyalarni rivojlantirish nazariy tushunishni amaliy metodologiyalar bilan uyg'unlashtirgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Tajribali o'rganish, murabbiylik dasturlari, reflektiv amaliyot, hamkorlikdagi loyihalar, tengdoshlar bilan o'qitish, rolli o'yin mashqlari va doimiy kasbiy rivojlanishda ishtirok etish orqali bo'lajak o'qituvchilar o'rganishga yordam berish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va qobiliyatlarga ega bo'lishlari mumkin. Qasddan amaliyot, fikrlash va hamkorlik orqali bo'lajak o'qituvchilar o'quvchilarga turli xil va dinamik ta'lim kontekstlarida muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini beradigan fasilitativ kompetensiyalarni rivojlantirishlari mumkin.

Xulosa.Bo'lajak o'qituvchilarda fasilitativ kompetensiyalarni rivojlantirish o'quvchilarning turli ehtiyojlarini qondirish va ta'limning o'zgaruvchan talablariga moslashish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu ma'ruza davomida biz o'qituvchilarni o'zlarining yordamchi rollarida ustun bo'lishga tayyorlashning nazariy asoslari, metodologiyasi va oqibatlarini o'rganib chiqdik.

Konstruktivistik nuqtai nazardan, biz so'rovga asoslangan o'quv muhitini yaratish, bilimlarni mazmunli qurishni rag'batlantirish uchun o'rganish tajribasini to'plash va aks ettirish amaliyotini rivojlantirish muhimligini bilib oldik. Ijtimoiy-madaniy nazariya turli nuqtai nazarlar qadrlanadigan va bilimlar birgalikda tuzilgan dinamik ta'lim hamjamiyatlarini yaratishda hamkorlik, madaniy sezgirlik va inklyuziv amaliyotning qiymatini ta'kidladi.

Gumanistik nuqtai nazar o'qituvchi va talaba ijobiy munosabatlari, ichki motivatsiya va qo'llab-quvvatlovchi va tarbiyalovchi o'quv muhitini yaratishda yaxlit rivojlanishning ahamiyatini ta'kidladi. Talabalarga yo'naltirilganlik, hamdardlik va haqiqiylikni birinchi o'ringa qo'yish orqali o'qituvchilar o'z o'quvchilari bilan mazmunli munosabatlarni rivojlantirishlari va ularning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishlari mumkin.

Bundan tashqari, biz tajribaviy o'rganish, murabbiylik dasturlari, reflektiv amaliyot, hamkorlikdagi loyihalar, tengdoshlarni o'qitish, rolli o'yin mashqlari va doimiy kasbiy rivojlanishni o'z ichiga olgan yordam beruvchi kompetensiyalarni rivojlantirishning turli metodologiyalarini o'rgandik. Ushbu metodologiyalar bo'lajak o'qituvchilarga o'quv jarayoniga yordam beruvchi sifatida ustun bo'lish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va qobiliyatlarni egallash uchun qimmatli imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, fasilitator kompetentsiyalarini rivojlantirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, u nazariy tushunish, amaliy tajriba va doimiy kasbiy rivojlanishni talab qiladi. Konstruktivistik, ijtimoiy-madaniy va gumanistik tamoyillarni o'zlashtirib, qasddan amaliyot, fikrlash va hamkorlikda ishtirok etish orqali bo'lajak o'qituvchilar o'quvchilarga turli va dinamik ta'lim kontekstlarida muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini beradigan osonlashtiruvchi kompetentsiyalarni rivojlantirishlari mumkin. Oxir oqibat, yordam beruvchi kompetentsiyalarni rivojlantirish ta'lim kelajagini shakllantirish va o'quvchilarni 21-asrda va undan keyingi davrda muvaffaqiyatga tayyorlaydigan o'zgaruvchan ta'lim tajribasini ilhomlantirish uchun juda muhimdir.

Adabiyotlar:

1. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
2. Piaget, J. (1977). *The Development of Thought: Equilibration of Cognitive Structures*. Viking Press.
3. Rogers, C. R. (1983). *Freedom to Learn for the 80's*. Charles E. Merrill Publishing Company.
4. Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. Harper & Row.
5. Bruner, J. S. (1960). *The Process of Education*. Harvard University Press.
6. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. Simon & Schuster.
7. Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge University Press.

РЕЗЮМЕ

Zamonaviy ta'lim landshaftida o'qituvchining roli o'rganish tajribasini osonlashtirishni o'z ichiga olgan bilimlarni tarqatish haqidagi an'anaviy tushunchalardan ustun keldi. Ushbu maqola bo'lajak ta'lim o'qituvchilarida fasilitativ kompetentsiyalarni rivojlantirishning nazariy asoslarini o'rganadi. Konstruktivistik, sotsial-madaniy va gumanistik nuqtai nazarlardan kelib chiqqan holda, nutq osonlashtiruvchi kompetentsiyalarni rivojlantirishning muhim tarkibiy qismlari, metodologiyalari va oqibatlarini o'rganadi. Asosiy nazariy asoslarni sintez qilish orqali ushbu maqola bo'lajak o'qituvchilarni dinamik ta'lim muhitida muvaffaqiyatga erishish uchun tayyorlashning samarali strategiyalari haqida tushuncha berishga qaratilgan.

РЕЗЮМЕ

В современном образовательном пространстве роль учителя вышла за рамки традиционных представлений о распространении знаний и стала включать в себя содействие получению опыта обучения. В данной статье рассматриваются теоретические основы развития вспомогательных компетенций у будущих учителей образования. Опираясь на конструктивистскую, социокультурную и гуманистическую точки зрения, дискурс исследует основные компоненты, методологии и последствия для развития вспомогательных компетенций. Путем синтеза ключевых теоретических основ эта статья призвана дать представление об эффективных стратегиях подготовки будущих преподавателей к преуспеванию в динамичной среде обучения.

SUMMARY

In the contemporary educational landscape, the role of a teacher has transcended traditional notions of knowledge dissemination to encompass facilitation of learning experiences. This article delves into the theoretical underpinnings of developing facilitatory competences in future teachers of education. Drawing from constructivist, socio-cultural, and humanistic perspectives, the discourse explores the essential components, methodologies, and implications for fostering facilitatory competences. By synthesizing key theoretical frameworks, this article aims to provide insights into effective strategies for preparing future educators to thrive in dynamic learning environments.